

La salut mental aterra a la literatura

Trastorns de llibre

Les lectures relacionades amb afeccions psicològiques creixen l'últim any

ANA JIMÉNEZ

Cada vegada són més els adolescents que s'interessen per lectures relacionades amb la salut mental

LARA GÓMEZ RUIZ
Barcelona

Un sempre acaba escrivint el que vol llegir. Aquesta és la filosofia de molts autors, entre ells, d'Inés Martín Rodrigo (Madrid, 1983). Feia prop de 25 anys que la periodista buscava una novel·la que l'ajudés a comprendre els motius que la van abocar a patir anorèxia a finals dels noranta. “No el vaig saber trobar”, confessa a *La Vanguardia*. Al cap d'uns anys va començar a escriure, tot i que, admet, “no tenia planejat tractar d'aquest tema. Va sorgir sol. Vaig sentir la necessitat d'explicar-me aquesta història”. D'aquesta manera va néixer *Las formas del querer* (Destino), la novel·la amb què va guanyar el premi Nadal a començaments d'any i que, en certa manera, va predir el que anava a passar en el sector editorial: l'explosió de la salut mental en l'àmbit literari i en el terreny de la ficció.

“Cada vegada són més els títols que s'endinsen en la temàtica de salut mental. Si bé no hi ha un motiu particular pel qual això passa,

és innegable que la pandèmia hi ha tingut molt a veure. Venim d'una època fosca en què ens hem quedat tancats amb els nostres propis fantasmes i això s'ha vist reflectit en l'escriptura”, explica l'editor de Tusquets Josep Maria Ventosa, que aplaudeix que “cada vegada hi ha més visibilitat i menys por de parlar sobre salut mental, i això és una sort, a més d'una mena de teràpia no només pel que escriu, també pel que llegeix”.

En vista de l'augment d'oferta i que el públic cada vegada està més interessat en aquest tipus de temes, Tusquets va rescatar *Bipolar*, la trencadora obra amb què la nord-americana Kay R. Jamison (1946) va debutar en el món de les lletres. “No podíem no recuperar aquesta joia en un moment així. L'autora explica els problemes que té des de l'adolescència com a malalta maniaco-depressiva i planteja el llibre com un cas clínic d'ella mateixa”, avança Ventosa, que afegeix que es tracta d’“un llibre d'absoluta vigència”.

Tornant al tema dels trastorns alimentaris, Laura Gost (Mallorca, 1993) publica *El món es torna senzill*, amb l'editorial Empúries, en català, i Barrett, en castellà.

L'autora, que el 2018 va recollir el Goya a millor curtmetratge d'animació com a guionista de *Woody & Woody*, planteja aquesta novel·la “no com una lectura informativa sobre la bulímia, sinó com un gran monòleg interior amb petits apunts d'inflexió en la vida de la protagonista, que fa servir l'alimentació i el vòmit com a falsa sensació de control sobre ella i la seva vida”. La diferència respecte

La pandèmia és un dels factors que provoca aquest augment de llibres relacionats amb la salut mental

al que s'hagi escrit anteriorment, reflexiona, és que “en aquest cas, no hi ha cap pressió social ni estètica que motiví el trastorn”, i per això “és fàcil que el lector, o almenys tot aquell que hagi flirtejat alguna vegada amb les seves ombres, pugui arribar a entendre-la”, diu.

La depressió és una altra de les malalties que cada vegada tenen més visibilitat en la ficció. Claudia

Ulloa (Lima, 1979) ho té clar. La peruana publica *Yo maté a un perro en Rumania* (Almadía) i insisteix que “sempre hi ha estat present, però és ara quan podem posar-li nom i sabem que es tracta d'una malaltia”. La seva protagonista és una dona que ensenya espanyol a immigrants mentre es troba sumida en una forta depressió. Preocupat pel seu estat, el seu amic Mihail li demana que l'acompanyi a un viatge a Romania perquè tem que pugui passar el pitjor durant la seva absència. Ulloa no és l'única autora que va portar la depressió a la literatura. Uns mesos abans Almudena Sánchez (Andratx, 1985) va fer el mateix a *Fármaco* (Random House), un relat en què l'autora detalla com es va instal·lar la tristesa al seu cos per dinamitar totes les seves certeses.

L'escriptora i dramaturga bilbaína Aixa de la Cruz (Bilbao, 1988) posa sobre la taula el debat de l'herència i els gens a *Las herederas* (Alfaguara). “Sembla que un suïcidi a la família constata el que sempre se sospita, que la bogeria corre als gens, que estem bíblicament perdudes”, diu el seu llibre. Sota aquesta premissa, De la Cruz presenta quatre protago-

nistes que s'assabenten de la mort de la seva àvia, que s'ha obert les venes a la banyera. Totes elles retenen la casa del poble, però no és aquesta l'herència que temen, sinó la presumpta maledicció que corre pels seus gens.

Los incomprendidos (Espasa), de Pedro Simón (Madrid, 1971), també és un relat que gira entorn de la família i com aquesta es pot truncar a causa d'un tràgic succés. L'autor juga amb els silencis, les absències i el que no es diu ni es fa, a més dels estralls que això causa. Posa èmfasi en els personatges més imperfectes i trencats i confessa que l'únic que té diagnòsti-

Els editors assenyalen que cada vegada són més els adolescents que s'interessen per aquesta mena de lectures

cada una greu malaltia mental és “el més assenyalat de tots”.

Les editorials Sexto Piso i Periscopi van portar a finals d'estiu el que és considerat com un dels llibres de l'any als Estats Units, *Els nois de Hidden Valley Road*, una portentosa crònica de Robert Kolker, tan addictiva que es llegeix com una novel·la i que retrata la lluita d'una família dels Estats Units, els Galvin, contra l'esquizofrènia, ja que sis dels seus dotze fills pateixen la malaltia. Una malaltia que, sense ser anomenada com a tal, també es reflecteix en la Briggitta, una de les protagonistes de l'última obra de la brasilera Martha Batalha (Recife, 1973), *Un castillo en Ipanema* (Seix Barral), a qui “les veus li parlen i li prediuen els esdeveniments futurs”, tal com especifica la mateixa autora.

El trastorn obsessivocompulsiu també va arribar aquest any a la literatura gràcies a Antía Yáñez (Burela, 1991) amb *No pensis en un elefant rosa* (Contraluz). Amb gran sentit de l'humor, la gallega porta a la ficció l'Aurora, una jove que aparentment té la vida d'una urbanita feliç, si no fos perquè “en la seva existència res no va com hauria d'anar”. L'autora coneix de primera mà l'esmentat trastorn i, tot i que “són diverses les diferències que hi ha entre la meva protagonista i jo”, es va inspirar en la seva pròpia experiència per crear aquesta història. “Vaig ser diagnosticada de TOC el 2012 i en aquella època no es parlava gairebé de salut mental i les poques coses que hi havia titllaven qualsevol de psicòpata. No em sentia representada. Així que vaig decidir escriure una història des de la meva perspectiva”, admet.

La temàtica de la salut mental també va arribar a la novel·la gràfica, en què destaquen *Bruna Brown* (Fanbooks), de la il·lustradora Marta Bellvehí, que parla de la por del fracàs i els atacs de pànic, i *Todo saldrá bien (a veces)* (Lunwerg), en què el mateix autor, René Merino (Madrid, 1980), decideix compartir la seva història personal sobre la lluita amb l'ansietat.

Més enllà de la ficció, s'ha de tenir en compte l'aparició de nous títols de testimonis reals publicats aquest 2022, com *Tenia tanto que darte* (Plaza & Janés), en què Mai Meneses (Madrid, 1978), la cantant de Nena Daconte, se sincerava sobre el que va suposar el seu èxit; *Bipolar y a mucha honra* (Espasa), un relat de Javier Martín sobre què suposa perdre's i haver de reconstruir-se des de zero, o *El peligro de estar cuerda* (Seix Barral), en què, partint de la seva experiència personal, Rosa Montero (Madrid, 1951) ofereix un estudi apassionant sobre els vincles entre la creativitat i la inestabilitat mental. I Eloy Fernández (Barcelona, 1974) publica l'assaig *Los brotes negros* (Anagrama), subtítulat eloqüentment *En los picos de ansiedad*.

Els editors no creuen que aquest boom sigui una cosa aïllada, sinó que “anirà a més”, segons Ventosa, que remarca que “el *target* sobre aquestes lectures ja no és només adult. Cada vegada són més els adolescents que s'animen amb aquesta mena de novel·les”. Això no és un fet fútil. Salut va assenyalar la setmana passada que els intents de suïcidi entre els adolescents catalans gairebé s'han triplicat. No són millors les xifres de l'Unicef, que assenyalen que un de cada set adolescents d'entre 10 i 19 anys té un problema de salut mental diagnosticat. Per això, conclou, “és important que el catàleg s'ampliï i que els joves puguin trobar llibres amb què es puguin comprendre millor tant a ells mateixos com el seu entorn”. ●

Silvio Berlusconi no de mai. Als seus 86 anys, *liere*, aquest mascle italià, no deixa d'ali els seus pensaments lli- sos. La sexualitat en edats avan- és una reivindicació necessària, cas de l'ex primer ministre és d- com el de molts homes que patriarcat la seva bandera. Ell sense miraments i fins i tot aixe- miració dels que la mantene- plegada sota el coixí. Com si no guessin maneres més eficaces d- tivar un equip, Berlusconi ha als jugadors de l'AC Monza, clu- seva propietat, que els portarà vestuari un autocar carregat de ben disposades si guanyen algu- important. Dones perquè pre- seus serveis a homes virils, que es guanyen el dret de cuixa seves heroïcitats, que moltes v- no són altres que posar una pil- tre tres pals. A elles se les ha an- i se les anomena de moltes m-